

ทบทวนบทเรียนความขัดแย้งภายในประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จากบทความ *Culture, Identity and Conflict in Asia and Southeast Asia* ที่เขียนโดย Aurel Croissant and Christoph Trinn ตีพิมพ์ใน ASIEN. 110. January 2009, pp. 13-43. ศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหา สาเหตุ และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้การวิเคราะห์ จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและนำมาสรุปผล พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่เป็นปัญหาทางวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วย คือ ภาษา ศาสนา และประวัติศาสตร์ของชาติที่มี กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีปัญหาทางวัฒนธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นในหลายประเทศทั้งภายในประเทศ อินโดนีเซีย ไทย และพม่า ยังคงความรุนแรงต่อเนื่อง ในขณะที่ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์มีการออก มาตรการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและประสบผลสำเร็จ

ผู้เขียนชี้ให้เห็นภาวะปัญหาความขัดแย้งที่สำคัญที่เกิดขึ้นภายในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นภูมิภาคที่มีวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อันหลากหลาย ปัญหาความขัดแย้งภายในทวีป เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดขึ้นชัดเจนโดยเฉพาะช่วงหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปี 1965 โดยพบว่า ความขัดแย้งที่ ก่อให้เกิดความรุนแรงในระดับสงครามกว่า 50% เกิดขึ้นภายในทวีปเอเชีย และนั่นน่าจะส่งสัญญาณบางอย่าง ได้ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็อาจจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

ผู้เขียน เสนอว่า ปัจจุบันความขัดแย้งในทวีปเอเชียส่วนใหญ่ปรากฏออกมาในรูปของสงครามขนาด ย่อม คือ มีความรุนแรงระดับน้อยถึงปานกลางและจำกัดขอบเขต ทำให้ความรุนแรงยังไม่ขยายวงกว้างลุกลาม ถึงขั้นสงคราม โดยความขัดแย้งที่พบมากที่สุดคือ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม และมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 เป็นต้นมา

ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น พบว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับทางด้านประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางภาษานั้นพบได้ไม่มากนัก และพบว่าปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้อง กับชาติพันธุ์นั้นมีความสำคัญน้อยลงเมื่อเทียบกับความขัดแย้งที่เกิดจากศาสนาหรืออุดมการณ์

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ในช่วงปี ค.ศ. 1965-1985 ที่พบว่าปัญหาทางวัฒนธรรมพบ น้อยกว่าปัญหาที่มาจากเรื่องการเมืองการปกครอง แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าจำนวนความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ภายในภูมิภาคนี้ได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มสูงมากขึ้นกว่าภูมิภาคอื่นๆ ของเอเชีย โดยปัญหาที่พบส่วนมากจะมีลักษณะคล้ายสงครามมากกว่าการก่อความไม่สงบภายในบ้านเมือง ในขณะที่ภูมิภาคอื่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีทั้งสองลักษณะในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

ปัญหาทางเอกลักษณ์และวัฒนธรรมภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นปัญหาที่ฝังรากลึก ทำ ใ้ให้นโยบายต่างๆ ที่รัฐพยายามควบคุมจัดการเพื่อลดความขัดแย้งนั้นยากที่จะประสบความสำเร็จ และยากที่จะ ลดระดับความรุนแรงลง ที่น่าสนใจก็คือ จากการวิเคราะห์พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นภายในเอเชียและ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นไม่ได้มาจากเรื่องของศาสนา แต่มาจากเรื่องทางวัฒนธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์ และความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาที่อาจะ ประเทศอินโดนีเซีย (Aceh, Indonesia) พบว่าเป็นปัญหาทั้งทางด้านทรัพยากร ชาติพันธุ์ และศาสนา โดยชาว Aceh ยึดแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลามที่เข้มงวด มีภาษาและความภาคภูมิใจที่ตนร่วมมีบทบาทในการประกาศเอกราชของอินโดนีเซียจากประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้มาจากเรื่องวัฒนธรรมเป็นหลัก แต่เหตุผลหลักที่ทำให้มีกลุ่มออกมาเคลื่อนไหว คือ เหตุผลทางเศรษฐกิจ เนื่องจากชาว Aceh รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมทางด้านเศรษฐกิจ ถูกดูถูก และไม่ได้รับโอกาสทางการเมืองที่เท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ทำให้ชาว Aceh หันมาสร้างวัฒนธรรมของตนให้เป็นเอกลักษณ์ภายในหมู่ชาว Aceh ด้วยกัน และใช้ข้ออ้างทางวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับรัฐบาล

ปัญหาที่ปัตตานี ประเทศไทย เกิดขึ้นเนื่องจากประมาณ 80% ของประชากรใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษายาวีและเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสุลต่านปัตตานี ในขณะที่ประเทศไทยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธและพูดภาษาไทย

ปัญหาความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1902 ซึ่งเป็นปีที่มีการผนวกอาณาจักรสุลต่านปัตตานีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย และเมื่อปี ค.ศ.2004 ความรุนแรงได้ยกระดับขึ้นเป็นลักษณะคล้ายสงครามส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาและยกระดับความรุนแรงของปัญหาขึ้นไปอีก คือ นโยบายหลายประการของภาครัฐ โดยเฉพาะในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่น การบังคับในเด็กมุสลิมต้องเรียนหนังสือด้วยภาษาไทย เป็นต้น รวมถึงปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งบริเวณพื้นที่โดยรอบ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น (จังหวัดสงขลา ประเทศไทย และจังหวัดชายแดนทางภาคเหนือของมาเลเซีย) มีรายได้มากกว่าในพื้นที่มาก และผู้ที่มีอิทธิพลด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่ คือ ชาวไทยพุทธ และไทยจีน ทำให้การกระจายรายได้ไปไม่ถึงชาวไทยมุสลิม ซึ่งทำให้เห็นว่าส่วนหนึ่งที่เป็นที่มาของความขัดแย้ง คือ ความพยายามในการบริหารจัดการภูมิภาคต่างๆ ให้เป็นแบบเดียว จนละเลยวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ปัญหาในประเทศพม่า เกิดขึ้นทันทีหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความซับซ้อนและจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีมากมายภายในพม่า ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากเหตุผลหลายส่วน ทั้งเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มต่างๆ ประวัติศาสตร์ของแต่ละกลุ่ม และความแตกต่างระหว่างพื้นที่ใจกลางประเทศที่เป็นศูนย์รวมทั้งทางด้านศาสนา ภาษา และการเมือง กับพื้นที่รอบนอกที่เป็นพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลพม่า

ในขณะที่ที่ราบภาคกลางของพม่าเป็นที่อยู่อาศัยของคนพม่าที่นับถือศาสนาพุทธ และกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม เช่น ชาวโรฮิงญานับถือศาสนาอิสลาม และชาวกะเหรี่ยงนับถือศาสนาคริสต์ ปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากมีการดูถูกกลุ่มชาติพันธุ์ พร้อมกับนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการทำให้เป็นพม่าหรือทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก

ปัญหาภายในประเทศมาเลเซีย พบว่าเกิดจากแนวความคิดเรื่องภูมิบุตรของชาวมาเลย์ ที่ทำให้ชาวจีนและชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียรู้สึกถึงความกดดันทางการเมืองภายในประเทศ ชาวจีนและอินเดียต้องยอมรับระบบการปกครองของชาวมาเลย์ที่เน้นเรื่องภูมิบุตรและวัฒนธรรมของชาวมาเลย์ที่มาก่อน

ทำให้เกิดสังคมมาเลย์ที่ปกป้องวัฒนธรรมของคนที่ไม่ใช่มาเลย์และตอบสนองความต้องการของชาวมาเลย์ที่ทำให้วัฒนธรรมของตนได้รับการยอมรับว่าเป็นของท้องถิ่นของประเทศ

ปัญหาภายในสิงคโปร์ ภายหลังจากได้รับเอกราชจากอังกฤษ สิงคโปร์ประกอบด้วยชาวจีนเป็นประชากรส่วนมากของประเทศ นโยบายที่สิงคโปร์ใช้คือการสร้างนโยบายของการเป็นพลเมือง และการมีวัฒนธรรมแบบหลากหลาย เพื่อให้เกิดความเป็นกลาง มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในทางพาณิชย์ และมีการออกกฎหมายเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางศาสนา ทำให้เกิดการปรองดองกันระหว่างวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

สรุป

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดจากว่าคนกลุ่มนั้นต้องการอะไร แต่เกิดจากการที่คนกลุ่มนั้นเชื่อว่าเป็นใคร และร่วมสร้างประวัติศาสตร์และอุดมการณ์ร่วมกัน จนสั่งสมเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ร่วมกัน และอุดมการณ์เหล่านี้เองที่วิพากษ์ขัดแย้งกันระหว่างรับและกลุ่มชาติพันธุ์ จนนำมาซึ่งความขัดแย้งและความรุนแรง

อย่างไรก็ดี มีการรวมกลุ่มประเทศให้กลายเป็นประชาคมอาเซียน ในปีค.ศ. 1967 โดยมีเหตุผลเพื่อรักษาความมั่นคงของชุมชนภายในประเทศสมาชิก และช่วยป้องกันรวมถึงแก้ปัญหาระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิก แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังพบว่าปัญหาระหว่างประเทศสมาชิกยังไม่ได้รับการแก้ไขอยู่อีกหลายประการ

สรุปและเรียบเรียงจาก

Aurel Croissant and Christoph Trinn. “Culture, Identity and Conflict in Asia and Southeast Asia” ASIEN : Jan 2009 S. 13-43.

สรุปและเรียบเรียงโดย
รุ่งตะวัน อ่วมอินทร์

